בר קדומה. גדי סובול

דרך חיים

הם יצירתיים, מלאי מוטיבציה, חושבים מחוץ לקופסה ומאתגרים את המערכת. הכירו את חובב ההיסטוריה ששיחזר בר קדומה בגן לאומי אשקלון, את "שומרי המפרץ הסיני" שתיכננו שביל טיול ייחודי בשמורה, את הצוללן שמנקה את הים במעמקים ואת המורה למדעים שמחנכת לשמור על הטבע

פתאום קם אדם בבוקר ומחליט לשחזר בר קדומה. ובכן, אולי לא "פתאום", אבל בר קדומה? בהחלט. גד סובול (80) מאשקלון הוא טיפוס נמרץ, גדוש ברוח התנדבותית ובעיקר – חובב היסטוריה נלהב. הוא יקיר העיר אשקלון, נאמן שימור של המועצה לשימור אתרים ואחד מעמודי התווך בקבוצת המתנדבים של גן לאומי אשקלון.

לא רבים יודעים כי אשקלון הייתה מוקד גידולו הראשון של בצל השאלוט בעולם הע־תיק, ומכאן כנראה גם הגיע שמו ("שאלוט" נגזר מהמילה "אשקלון"). כך או אחרת, עוד מימי האימפריה הרומית, נחשבו בצלצלי "שאלוט" למעדן משובח. כיום, במעין מעשה של צדק היסטורי, מצויה בגן הלאומי חלקה חקלאית שבה משגשגים בצלים אלו. ומהיכן הם מקבלים את המים? "בשטח הגן הלאומי ישנם כ־70 בארות מים קדומות", מפתיע גד. "החלטנו לשחזר אחת מהן, בסיוע בתי ספר מהעיר. לצורך כך, חקרתי רבות בע־ניין, ומצאתי באינטרנט מודלים של בארות מסוג ספציפי זה באתרים בהודו ובתוניסיה. על פי מאפיינים אלו, תיכננתי את המבנה". כיום, לאחר עבודת שחזור קפדנית, פועלת בגן הלאומי בר שממנה ניתן לשאוב מים. המים זורמים אל בריכה קטנה, וממנה בת־עלה היישר אל החלקות החקלאיות שיצרו המתנדבים, ובהם גידולים היסטוריים. צדק היסטורי, כבר אמרנו?

לטייל בעקבות המתנדבים
גן לאומי אשקלון

לא רבים יודעים זאת, אך זהו הגן הלאומי הראשון שהוכרז בישראל. זה קרה בשנת 1965, אך גם כיום, נדמה שהמרחב המרתק הזה ממשיך להסעיר את דמיונם של רבים, גם בזכות הממצאים המתגלים (ואף המתחדשים) שבו – המספקים הצצה אל ימי העבר. כך, טיול כאן, ביום חורפי נאה, נדמה לעיתים כמסע בזמן. דוג־מה מפתיעה לכך היא "השער הכנעני", שהוקם אי אז בשנת 1,800 לפני הספירה (פחות או יותר), וככזה – הוא נחשב לשער המקושת הקדום מסוגו בעולם. אל תוותרו עליו – המראה מרתק.

מכאן ניתן לטפס אל השביל שנע במ־רומי רכס הכורכר וצופה אל הים, ולהמ־שיך לטייל בגן הלאומי, בין מרבדי דשא, פינות פיקניק, בארות מים עתיקות, סו־ללת ביצורים קדומה ועוד.

רוצים להגדיל? במיוחד בחורף, העונה שבה השמש מרחמת על המטיילים, מומ־לץ לצאת לטיול ב"שביל החוליות", החו־לף בחלקו הדרומי של הגן הלאומי ואורכו כ־2.5 ק"מ. מה יש בו? בעיקר דיונות חול שילדים יאהבו, ונופים שיגרמו לכם לש־כוח שאתם מצויים במרחק נגיעה מהעיר.

עוד כדאי לדעת, במקום פועל חניון לילה מאובזר לעילא, והגן הלאומי עצמו כולל מתקנים ושבילים נגישים (כולל השביל אל השער הכנעני).

הגעה: מהכניסה הצפונית של אשקלון (מכביש 4) אל רח' בר־כוכבא ומשם שמא־לה ברח' הטייסים, לפי השילוט.

"אך מעבר לפרויקטים הללו, מדי שבת ניתן לפגוש אותי כאן, יחד עם מתנדבים נוס־פים. אנו ממתינים למטיילים ומציעים לסייר איתם במרחבי הגן הלאומי. הרצון שלי להת־נדב נובע מאהבת היסטוריה ומאהבת אשקלון. אשקלון היא שכיית חמדה!", מסכם גד.

"שומרי המפרץ הסיני"

באחת מרצועות החוף היפות בישראל, בא־זור שמורת הטבע חוף גדור – בין חדרה למ־כמורת – פועלת במרץ חבורה של משוגעים לדבר, העונים לשם "שומרי המפרץ הסיני". כולם כאן מתנדבים, כולם כאן חולקים את אהבתם הרבה לים.

קהילה שוקקת חיים זו, שנולדה בחורף 2014, עוסקת בפעילות התנדבותית מגוונת: מכתיבת חומרי הדרכה למען הציבור הרחב, דרך נוכחות מוגברת בשטח וריווח לפקח האזורי, ועד לייזום מבצעי ניקיון קהילתיים.

אך זוהי גם קהילה חיה ובועטת, שמח־פשת פרויקטים יצירתיים. אחת הדוגמאות הבולטות התרחשו בינואר 2017: לאור צורך בתכנון שביל טיילות מוסדר בשמורת חוף גדור, הוחלט לקדם תהליך תכנוני יוצא דופן, המבוסס על תוכנית מקצועית ומפורטת שנ־בנתה על ידי שומרי המפרץ הסיני, לתוואי שביל הטיילות בשמורה. במילים פשוטות: שביל טיול מול הים שנולד מהשטח, מהקהילה עצמה.

חוף דור הבונים

רשות הטבע והגנים

לטייל בעקבות המתנדבים
שמורת טבע דור הבונים

אם כבר לטייל לחופי שמורה ימית – הרי ששמורת הטבע חוף דור־הבונים קוטפת בקלות את המקום הראשון. מזה עידן ועידנים מעצבים הגלים והרו־חות את אחת מרצועות החוף היפות והציוריות בישראל. השמורה מציעה ערב־רב של ערכי טבע ומסלול טיול מסומן, מעגלי וקל, חולף בה וחושף לעיניי המטיילים את צפונותיה. מסלול זה (כ־2.5 ק"מ) מציג לראווה בית גידול חופי המאכלס גבעות כורכר, מפרצים בגדלים שונים ובתצורות מרתקות, ושפע טבלאות גידוד (הנוצרות כתוצאה מהתנפצות הגלים על רכסי הכורכר. אלו מתיישרים בצידם המערבי וזוכים לקבל מראה דמוי שולחנות). אל תוותרו על רביצה נעימה ב"מפרץ הצדפים", על ביקור לצד "המערה הכחולה", שמי הים פורצים אל קרביה, ועל מפגש עם שרידי עבר, בדמות רמזים ממחצבות קדומות. כדאי לדעת שבחודשים פב־רואר ומארס מתכסות הגבעות פריחה מרהיבה.

הגעה: בצומת הבונים שבכביש החוף הישן (מס' 4) פונים מערבה למושב הבר־נים, ומשם בהתאם לשילוט.

אוהבי ים. שומרי המפרץ הסיני

הנצחת נופלים. ד"ר רונית פרבר

למותר לציין כי התכנון המדוקדק, שארך חודשים רבים, נעשה כולו בהתנדבות. הוא כלל לא רק קביעת תוואי, אלא גם תכנון שלטי הסבר, התייחסות מעמיקה לחי ולצומח המקומי, יצירת נקודות תצפית מיוחדות עבור המטיילים ועוד. זהו למעשה שביל שנולד מה־שטח, תרתי משמע.

הטיול שהפך למחויבות

לפני כשנתיים וחצי, יצאה ד"ר רונית פרבר (54) משוהם, המתמחה בלימודי ארץ־ישראל, לטיול עם חברה בגן לאומי נבי סמואל, המצוי מצפון לירושלים. במהלך ביקור באתרי העתיקות שבמקום, נפגשה במקרה עם עמוס טל, מנהל הגן הלאומי. השיחה התגלגלה והשניים הגיעו לשוחח על הדוקטורט של רונית. בשלב זה, הציע לה עמוס להגיע לכאן באופן קבוע ולעסוק בפעילות התנדבותיות. "הסכמתי", היא מס־פרת בחיוך. "המקום מדהים בעיניי. יש בו את כל מה שאני אוהבת: ארכיאולוגיה, טבע, היסטוריה והמון פרחים וציפורים ממינים שונים. אני מגיעה אחת לשבוע, ומיד רצה לבדוק מה התגלה כאן: פריט מעניין בחפ־רות הארכיאולוגיות, פרחים חדשים שפרחו. כל מה שמתגלה כאן – זו ממש חגיגה".

רונית מדריכה מטיילים שמגיעים לגן הלאומי, ולאחרונה השתתפה בסימונו של שביל טיול חדש שמקיף את האתר וצפוי להיחנך בעתיד הקרוב. אך עבורה, הפרויקט המשמעותי ביותר שהיא מבצעת הוא הנצ־חת 35 הנופלים בקרב נבי סמואל, קרב עקוב מדם שהתרחש באפריל 1948. "מזה חוד־שים ארוכים אני אוספת פרטים על כל חלל וחלל, פוקדת ארכיונים ומחפשת מידע נוסף באינטרנט. הכל במטרה להקים כאן בעתיד אתר הנצחה ראוי".